

YLISTÄKÄÄ KAIKIN SOITTIMIN HERRAA!

Jousiorkesterisovituksia hengellisistä lastenlauluista

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
2.5.2006

Kristiina Hirvonen

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Kristiina Hirvonen			
Työn nimi Ylistäkää kaikin soittimin Herraa! Jousiorkesterisovituksia hengellisistä lastenlauluista			
Työn laji Opinnäytetyö		Aika Toukokuu 2006	Sivumäärä 24 + 3 liitesivua + 55 sivua sovituksia
TIIVISTELMÄ Opinnäytetyöni koostuu neljän hengellisen lastenlaulun jousiorkesterisovituksista ja niiden tekoprosessin kuvauksesta. Työ sisältää tekstiosion lisäksi partituurit sekä stemmat. Työn tueksi haastattelin jousiorkesterien johtajia ja jousisoitinten opettajia selvittääkseni, millaisia sovituksia voin tehdä eri tasoisille soittajille ja minkälaisia työkaluja voin käyttää. Valitsin laulut käyttäen lähteenä muun muassa Lasten virsikirjaa. Sovitustyön lähtökohtana olivat laulujen melodiat, joista tein jousiorkesterille istuvia sovituksia. Partituuri on viisiääninen (kolme viulua, sello ja kontrabasso). Jokaisesta lastenlaulusta on yksi helpohko sovitus, joka on tarkoitettu 1-2 vuotta soittaneille sekä yksi sovitus edistyneemmille soittajille. Sovitusten toivon olevan hyödyksi etenkin kristillisten koulujen, kristillisten musiikkiopistojen ja seurakuntien käytössä.			
Teos/Esitys/Produktio Sovituskokoelma: Ylistäkää kaikin soittimin Herraa! Jousiorkesterisovituksia hengellisistä lastenlauluista			
Säilytyspaikka Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, kirjasto/Ruoholahti			
Avainsanat Sovitukset, lastenlaulut, hengellinen, kristillinen, jousiorkesteri			

Degree Programme in Classical Music		Degree Music pedagogue	
Author Kristiina Hirvonen			
Title Praise the Lord with stringed instruments! String orchestra arrangements of children's spiritual songs			
Type of work Thesis	Date May 2006	Pages 24 + 3 appendices + 55 pages of arrangements	
<p>ABSTRACT</p> <p>My thesis contains string orchestra arrangements of four children's spiritual songs and a description of the process of making them. In addition to the written part, the thesis includes the score and separate parts for every instrument.</p> <p>In preparing for this work, I interviewed string orchestra leaders and string teachers to find out what kinds of arrangements I could make for different levels of string players and what kinds of tools I could use when making the arrangements.</p> <p>I chose the songs from different sources, for example from <i>Lasten virsikirja</i> (A children's songbook of spiritual songs). I had only the melodies to start with, and based on these melodies I tried to make arrangements that would be suitable for a string orchestra. The score has five parts: three violins, a cello and a double bass.</p> <p>I made one beginner level arrangement of every song, meant for string players with 1-2 years of experience. In addition there's one arrangement of each song that is meant for intermediate or advanced players.</p> <p>I hope the arrangements are useful, especially for Christian schools, Christian music schools and churches.</p>			
Work / Performance / Project Arrangements: Praise the Lord with stringed instruments! String orchestra arrangements of children's spiritual songs			
Place of Storage Helsinki Polytechnic Stadia library/Ruoholahti			
Keywords Arrangements, children's songs, spiritual, christian, string orchestra			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	TYÖPROSESSI.....	5
2.1	Sovitettavien laulujen valinta	5
2.2	Alkuideointia ja kokonaisuuksien miettimistä	6
2.3	Sovitustyön aloitus.....	7
2.4	Apua ja tukea sovitustyöhön	7
2.5	Sovitusten testaus käytännössä.....	8
3	SOVITUSTYÖSSÄ HUOMIOITAVIA ASIOITA.....	9
3.1	Kuinka määrittää sovitusten vaikeustaso?.....	9
3.2	Orkesterisoiton aloitus sekä orkesterisoittajan minimitaidot	10
3.3	Soittotekniikkaan ja fyysiseen puoleen liittyvät seikat	11
3.4	Musiikilliseen puoleen liittyvät seikat	11
3.5	Johtopäätökset.....	12
4	SOVITUSTEN ESITTELY.....	14
4.1	Suojelusenkeli.....	14
4.2	Hän pitää maailmaamme	16
4.3	Pienen pieni leppäkerttu.....	18
4.4	Jumalan kämmenellä.....	21
	POHDINTAA.....	23
	LÄHTEET.....	24
	LIITE 1 HAASTATTELUPOHJA ALKEISJOUSIORKESTERIEN KAPELLIMESTAREILLE/ JOHTAJILLE.....	25
	LIITE 2 LAULUJEN SANAT	26

1 JOHDANTO

Idea opinnäytetyöhöni syntyi keväällä 2005 ollessani sellonsoitonopettajan sijaisena Espoon kristillisellä koululla. Kevätkonserttiin halusimme sooloesitysten lisäksi myös orkesteriohjelmanumeron jousisoittajillemme – kuudelle viulistille ja kolmelle sellistille. Viulunsoitonopettajalla oli jo idea hengellisestä laulusta, jota voisimme käyttää, mutta valmista sovitusta ei ollut. Hän oli kuitenkin tehnyt helpon 2. viulun stemman 1. viulun soittaman melodian seuraksi ja antoi ne molemmat minulle, jotta tekisin niihin sopivan sellostemman. Yleensä orkesterin matalimmat soittimet, tässä tapauksessa sellot, soittavat pääasiassa sointujen pohjasäveliä luoden tällä tavoin kappaleelle bassolinjan. Tällä kertaa tilanne kuitenkin oli toinen, sillä 2. viulun stemmassa oli jo käytetty varsin paljon vapaita kieliä, jotka sattuivat olemaan A-duurissa kulkevan kappaleen sointujen pohjasäveliä. Näiden kaksintaminen sellostemmassa olisi tehnyt sovituksesta turhan yksipuolisen. Tämä asettikin minulle aikamoisen haasteen: kuinka muodostaa hyvä ja mielekäs sellostemma, kun lähtöasetelma oli näin rajoitettu? Sellostemman tulisi olla luonteva soittaa ja lisäksi sen tulisi kuulostaa hyvältä yhdessä jo olemassa olevien viulustemmojen kanssa. Tehtäväkseni jäi siis kehitellä melodisesti looginen sellostemma, joka samalla toisi kappaleelle edes jossain määrin bassolinjaa.

Sello-oppilaani olivat soittaneet vasta hieman yli vuoden, joten heidän tekninen osaamisensa ei ollut vielä riittävä kovin monimutkaisen stemman soittamiseen. Tämä asetti lisää rajoitteita sellostemman sovittamiselle. Olimme käsitelleet mm. korotetun 4-sormen (G-kielellä C#) käyttöä jonkin verran, mutta emme tarpeeksi, jotta olisin voinut luottaa oppilaitteni hallitsevan sen yhteissoitto- ja konserttitilanteessa, kun jännitystä ja häiriötekijöitäkin olisi normaalia soittotuntia enemmän. Jouduin kuitenkin käyttämään muun muassa kyseistä sormitusta, jotta sain sellostemmasta edes jossain määrin kelvollisen. Tämä tietenkin tuotti pikkusellisteille jonkin verran ongelmia, jotka todennäköisesti olisivat olleet vältettävissä, jos olisin saanut rakentaa sovituksen melodiasta ja bassolinjasta käsin. Samalla koko sovituksesta olisi varmasti tullut paljon loogisempi ja toimivampi. Loppujen lopuksi esitys kuitenkin meni melko hyvin ja sovituskini toimi paremmin kuin osasin odottaa.

Tämän kokemuksen kautta huomasin, että olisi tarvetta tutuista hengellisistä lastenlauluista, virsistä ja ylistyslauluista tehdyille jousiorkesterisovituksille. Kristillisiä kouluja

perustetaan kaiken aikaa lisää vanhempien halutessa lapsilleen arvoaan noudattavan koulukasvatuksen. Ainakin Helsingissä on niiden lisäksi jo parin vuoden ajan toiminut kristillinen musiikkiopisto. Uskon, että myös monissa seurakunnissa olisi halukkuutta perustaa soitinyhtyeitä musiikkia harrastaville lapsille, mutta sopivat kappaleet puuttuvat.

Lukuun ottamatta edellä mainittua orkesteriesitystä on oma kokemukseni aloittelevien jousisoittajien parista on melko vähäinen. Itse aloitin soittamisen jousiorkesterissa 10-vuotiaana Vapaakirkko Sinfonietassa, joka kokoontui n. neljä kertaa vuodessa viikonloppun mittaisille harjoituspäiville minkä lisäksi kesäisin järjestettiin soittoleiri. Vasta vuotta myöhemmin aloitin musiikkiopiston orkesterissa. Myöskään opettajana kokemuspohjaa ei ole ehtinyt karttua kovin paljoa yhtyeenjohton osalta – olen ohjannut selloryhmää kolmen vuoden ajan osana pedagogiikkaopintojani yhdessä muiden pedagogiikkaopiskelijoiden kanssa. Se on toki lisännyt tietämystäni sellistien alkeisopetuksesta samoin kuin opetusharjoittelu ylipäätään, mutta muiden jousisoittimien suhteen opetusharjoittelusta ei ole ollut ymmärrettävästi apua. Vähäisestä kokemuksestani johtuen minulla ei ollut selkeää kuvaa siitä, minkälaista alkeisjousiorkestereissa käytettävä materiaali on niin teknisesti kuin musiikillisestikaan. Näin ollen pyrin opinnäytetyöni kautta kartuttamaan myös tietämystäni muiden aloittelevien jousisoittajien kuin sellistien teknisistä kyvyistä ja hankaluuksista sekä siitä kuinka ne vaikuttavat orkesteritoiminnassa. Samalla toivoin myös oppivani, millaisia asioita minun tulisi ottaa huomioon sovituksia tehdessäni.

Saadakseni lisää tietoa sovituksien tekemiseen vaikuttavista asioista haastattelin työni pohjaksi kahta viulupedagogia, Tapio Tuovilaa Helsingin Konservatoriosta sekä Antti Soinista Raaseporin musiikkiopistosta. Molemmilla on kokemusta myös jousiorkesteritoiminnasta; Tapio Tuovila toimii Helsingin Konservatorion Visollo -jousiorkesterin kapellimestarina ja Antti Soininen ohjaa Vapaakirkko Sinfoniettaa sekä viulunsoiton ryhmäopetusta musiikkiopistossa.

Sovituksia olen tehnyt aiemmin vain sovituskurssilla, jossa teimme jos jonkinmoista harjoitustehtävää. Yhdessäkään niistä ei kuitenkaan käytetty jousisoittimia kuin yksittäisinä osina eri soittimista koostuvia yhtyeitä. Vaikka annetut tehtävät mielenkiintoisia olivatkin, jäin kaipaamaan haasteita, joissa olisin saanut käyttää ja kartuttaa omaa soitinyhmääni koskevaa tietouttani. Kun tajusin, että voisin opinnäytetyönäni toteuttaa

tämän toiveeni ja materiaali-ideakin tuli kuin tilauksesta, tartuin hanakasti tilaisuuteen. Tulenhan kuitenkin todennäköisesti toimimaan loppuelämäni jousisoitinten ja –soittajien parissa, joten sovituskokemuksesta, samoin kuin haastattelujen tuomasta informaatiosta, on varmasti hyötyä jatkossakin.

Opinnäytetyöni sisältää jousiorkesterisovituksia neljästä tutusta hengellisestä lastenlaulusta; *Suojelusenkeli* (Lasten Virsi. 2000. s. 84), *Hän pitää maailmaamme* (Lasten Virsi. 2000. s. 167), *Pienen pieni leppäkerttu* (Lasten Virsi. 2000. s.212) ja *Jumalan kämmenellä* (Lasten Virsi. 2000. s.159). Näistä jokaisesta olen tehnyt kaksi eritasoista sovituksia, joissa kokoonpanona on kolme viulusektiota, sellot ja kontrabassot. Laulujen sanat ovat liitteenä.

Raporttini toisessa luvussa esittelen työprosessini ja työskentelytapani. Kolmannessa luvussa käsittelen haastattelujen kautta oppimaani ja kerron minkälaisia päätöksiä tein sen pohjalta sovituksieni suhteen. Neljännessä luvussa käsittelen laulu laululta yksityiskohtaisesti sovitusten tekoa.

2 TYÖPROSESSI

2.1 Sovitettavien laulujen valinta

Kertoessani opinnäytetyöni aiheesta tuttavilleni, muun muassa Helsingin Kristillisen musiikkiopiston rehtorille, sain innostuneen vastaanoton ja sylikaupalla hyviä ideoita ja ehdotuksia sovitettaviksi kappaleiksi, samoin kuin loistavia sovitusideoita. Suurin osa ehdotetuista kappaleista oli kuitenkin melko uusia ja minulle vieraita, enkä halunnut ottaa sovitettavaksi lauluja, joita en itse tunne.

Koska halusin lauluja, jotka olisivat tuttuja muillekin kuin vain seurakuntapiireissä kasvaneille, aloitin sovitettavien kappaleiden etsimisen tutkimalla kahta Lasten virsikirjaa (Lasten Virsi. 1988 ja 2000), joista oletin löytäväni enemmän tuttuja, vanhempia lastenlauluja. Yllättävän suuri osa virsistä karsiutui kuitenkin pois mikä mistäkin syystä ja jäljellejäävä joukko olikin melko suppea.

Useissa virsissä laulun ”idea” on ensisijaisesti sanoissa, joita riittää monta säkeistöä. Sen sijaan melodia on usein yksinkertainen ja lyhyt ja toistuu moneen kertaan samanlaisena. Koska tarkoitukseni oli tehdä instrumentaalisovituksia, nämä virret karsiutuivat luonnollisesti pois. Samasta syystä en halunnut ottaa mukaan kovin uusia lauluja, vaikka ne todennäköisesti olisivatkin olleet seurakuntapiireissä kasvaneille lapsille tuttuja – sanojen puuttuessa esitystä kuuntelevan vanhemman väen olisi vaikea päästä musiikkiin ”mukaan”, enkä toisaalta itsekään olisi tuntenut oloani yhtä kotoisaksi sovituksia tehdessäni kuin tuttujen laulujen kanssa. Huomasin myös, että useat etenkin vanhemman Lasten virsikirjan painoksen virsistä olivat tavallisia ”aikuisten” virsiä, kuten ”Kun kanteleeni kauniimmin” (Lasten Virsi. 1988, s.138). Ne eivät itseäni lapsena sytyttäneet, joten tuskinpa ne innostaisivat myöskään nykypäivän lapsia.

Sovitettavien laulujen valintaa käsittelen yksityiskohtaisemmin luvussa 4, mutta yleisesti ottaen päädyin lauluihin, jotka ovat itselleni mieluisia ja lapsuudesta tuttuja ja jotka alusta alkaen tuntuivat motivoivan minua sovitustyöhön. Joko laulun melodia antoi heti jonkin sovitusidean tai ajattelin siitä muuten löytyvän tarpeeksi ainesta mielenkiintoisen sovituksen tekoon. Halusin laulujen myös olevan tarpeeksi vanhoja ja tunnettuja, jotta kaikenikäiset kuulijat kokisivat ne mielekkäiksi, muttei kuitenkaan niin vanhoja, etteivät lapset niitä osaisi.

2.2 Alkuideointia ja kokonaisuuksien miettimistä

Halusin aloittaa sovitusten teon niin sanotusti ”puhtaalta pöydältä”, ilman häiritseviä ennakkomielikuvia siitä miltä valmiit sovitukset voisivat kuulostaa. Niinpä en tutkinut muuta lauluista tehtyä materiaalia, vaan lähtökohtanani olivat vain laulujen melodiat.

Ennen kuin aloitin sovitusten työstämisen kävin laulu laululta mielessäni läpi muutaman seikan, jotka liittyvät sovituksen rakenteeseen ja kokonaisuuteen:

- Haluanko aloittaa introlla vai suoraan melodialla?
- Mikä stemma aloittaa?
- Mitkä stemmat ovat äänessä alussa?
- Miten ja milloin muut stemmat tulevat sisään?
- Miten melodia liikkuu eri stemmojen välillä sovituksen edetessä?
- Kuinka pitkä sovitus tulee olemaan? Kuinka monta ”säkeistöä”?
- Onko välisoittoja?
- Missä tulee sovituksen huippukohta?
- Minkälaisen kaarroksen sovitus muodostaa?
- Minkälainen lopetus?

Kaikkien laulujen kohdalla olin päättänyt ainakin yhden edellä mainituista seikoista jo laulujen valintavaiheessa. Sovituksen tekoon ryhtyminen oli helpompaa, kun oli edes jokin alkusysäyksen antava idea. Muut tekijät punoutuivat sitten alkuidean ympärille melko luontevasti. Jokaisen seikan kohdalla en tehnyt päätöstä ihan alkuvaiheessa, vaan jätin vaihtoehdot auki ja täydensin aukkoja sovituksen edetessä. Muutin myös tekemiäni päätöksiä tarpeen vaatiessa. On kuitenkin hyödyllistä päättää tämänkaltaisia asioita ennen varsinaiseen sovituksen tekoon ryhtymistä, vaikka tehdyt päätökset myöhemmin muuttuisivatkin sovituksen kehittyessä ja eläessä. Päätösten teko selkeyttää sovituksen muodostaman kokonaisuuden hahmottumista huomattavasti, eikä sovittaessa tule yhtä helposti seinä vastaan, kun on pääpiirteittäin etukäteen suunnitellut sovituksen kulun alusta loppuun. Suunnitelmaahan ei tarvitse orjallisesti noudattaa, vaikka sellaisen onkin tehnyt.

2.3 Sovitustyön aloitus

Kun olin saanut sovituksen rakenteen jossain määrin määritetyksi, pääsin aloittamaan varsinaisen sovitustyön. Koen helpottavaksi tekijäksi sen, että melodian liikkuminen stemmasta toiseen on pääpiirteittäin määritelty etukäteen ja jokaiselle sovituksen osalle on hahmottunut jonkinlainen karakteri. Tällaisen alkuasetelman pohjalta on miellyttävämpi lähteä kehittelemään ja rakentamaan sovitusta soivaksi kokonaisuudeksi

Yleensä aloitin muodostamalla melodialle vastaäänen johonkin toiseen stemmaan, ottaen tässäkin huomioon sovituksen senhetkisen tunnelman ja karakterin. Vastääni voi olla bassolinja tai harmonisoiva toinen ääni melodian rinnalla. Kahden äänen pohjalta onkin jo helppo alkaa muodostamaan sointukulkuja. Tästäkin syystä halusin aloittaa sovitusten teon pelkästä melodiasta käsin. Koin, että valmis sointupohja olisi kahlinnut minua liikaa. Muodostamalla sointupohjan omalla tavallani sain sovituksiini enemmän eri sävyjä voidessani käyttää eri sointukulkuja eri säkeistöissä.

2.4 Apua ja tukea sovitustyöhön

Haasteelliseksi sovitustyön edetessä muodostui jälleen se, kuinka tehdä hyvin soivia ja mielenkiintoisen kuuloisia, mutta samalla helppoja soituksia.

Sovitusten ollessa jo melko hyvällä mallilla huomasin, että kaikissa niistä oli jotain, mistä en pitänyt, mutta mitä en myöskään osannut korjata. Osa soituksista oli muodostumassa melko haastaviksi ja toiset niistä olivat puolestaan kyllä helppoja, mutta samalla jollain tapaa liian yksinkertaisia. Niinpä näytin soituksiani Marko Purolle, joka opettaa Stadiassa muun muassa sovitusta. Hänellä olikin paljon muutosehdotuksia, joiden mukaan pyrin muokkaamaan soituksiani. Yhteistyömme jatkui projektin loppuun saakka suunnilleen kerran viikossa.

Saadakseni vastapainoa Marko Puron musiikkilähtöisille ideoille ja pitääkseni sovitusten vaikeustason aisoissa haastattelin Tapio Tuovilaa ja Antti Soinista. Haastatteluissani keskityin selvittämään, minkälaiset tekniset ja musiikilliset seikat tuottavat alkeisorksterissa hankaluuksia ja minkälaiset seikat puolestaan toimivat hyvin. Näytin myös soituksiani haastateltaville saadakseni palautetta senhetkisistä ratkaisuistani. Haastattelut äänitin Mini-Discille ja sieltä kuunnellen kirjoitin ne tietokoneelle auki. Haastattelussa käytetty lomake on liitteenä. Haastattelujen kautta toivoin saavani välineitä ja ideoita

sovitusten tekoon, jotta osaisin tehdä niistä sopivan haastavia, muttei liian vaikeita. Haastatteluista keräämääni aineistoa pyrin hyödyntämään sovituksissani.

Sovitustyön edetessä oma näkökantani orkesterisoittajien kykyjen vaikutuksesta omaan sovitusteni tekoon muuttui. Aluksi yritin väkisin välttää kaikkea, mikä voisi mahdollisesti tuottaa hankaluuksia orkesterilaisille. Tämä kuitenkin rajoitti sovitusten elävyyttä ja soivuutta. Marko Puron ehdotukset keskittyivät alussa juuri näiden puuttuvien elementtien mukaan tuomiseen. Ensin muutosehdotukset tuntuivat ahdistavilta ja liian vaikeilta toteuttaa, kun samalla oli pidettävä huolta, ettei sovituksista tulisi liian vaikeita. Kuitenkin tekemieni haastatteluiden kautta minulle selvisi, että sovittajana en voi paljoakaan vaikuttaa siihen muodostuuko jostain laulusta orkesterille vaikea. Jotta voisin tehdä täydellisesti toimivaa materiaalia, minulla tulisi olla selkeä kohderyhmä, jonka tuntisin ja jonka kanssa olisin mahdollisesti toiminut aiemminkin. Tämä oivallus vapautti minut ”helppouden tavoittelemisen” kahleesta ja toi uskallusta jättää sovituksiin myös hieman haasteellisempaa materiaalia.

2.5 Sovitusten testaus käytännössä

Alkuperäinen ideani oli, että Vapaakirkon jouset –orkesteri olisi ottanut sovitukseni ohjelmistoonsa ainakin yksien harjoituspäivien ajaksi. Tällöin olisin itse päässyt paikalle kuuntelemaan, miltä sovitukseni kuulostavat orkesterin soittamina. Olisin myös nauhoittanut esityksen. Ollessani yhteydessä Antti Soiniseen sain selville, että orkesterin toiminta on viime vuosina kuivunut kokoon ja nykyään jousisoittajia käy harjoituspäivillä hyvin vähän ja epäsäännöllisesti. Päätin siis muuttaa suunnitelmaani ja kokosin yhdeksi sunnuntai-iltapäiväksi taloyhtiöni kerhohuoneelle soittamaan joukon vanhoja Vapaakirkko Sinfoniettalaisia, itseni lisäksi yhden sellistin ja kolme viulistia. Valitettavasti emme saaneet basistia paikalle, joten kuulokuva jäi siltä osin vielä epätäydelliseksi. Päivän päätteeksi äänitimme vielä kaikki laulut Mini-Discille, jolta kuuntelin niitä ja tein tarvittavia muutoksia sovituksiini. Lähinnä lisäilin nyansseja ja korjailin joitain kummallisen kuuloisia kohtia. Suurin osa laittamistani nyansseista on vain ohjeellisia ja osittain kokeellisiakin. Toivonkin, että orkesterit johtajineen tekevät omia luovia ratkaisuja soittaessaan sovituksiani.

3 SOVITUSTYÖSSÄ HUOMIOITAVIA ASIOITA

Tässä luvussa esittelen Tapio Tuovilan ja Antti Soinisen haastattelujen perusteella tekemiäni johtopäätöksiä.

3.1 Kuinka määrittää sovitusten vaikeustaso?

Kun ensimmäistä kertaa tekee sovituksia jousiorkesterille, on vaikea tietää mikä ylipääntään on mahdollista toteuttaa eri ikäisten ja eri tasoisten soittajien kanssa. Helposti aloittelijana tulee tehtyä joko liian vaikeaa materiaalia tai toisaalta yritettyä helpottaa vääristä kohdista. Vaikeutta lisää myös se, etten itse ole soittanut orkesterissa aivan alkeistasonlla, vaan orkesterit, joissa olen toiminut, ovat soittaneet n. 1/3-tasoista ja vaikeampaa ohjelmistoa. En myöskään ole aiemmin tehnyt sovituksia jousiorkesterille. Sovittaminen ylipääntään oli tuttua vain Marko Puron sovituskurssilta.

Orkesterit ovat yksilöllisiä riippuen siitä, millaisia soittajia niissä on, jotkut orkesterit ovat homogeenisempia kuin toiset, toisissa taas hajonta soittajien osaamisen suhteen on suurempaa. Orkesteri ja sen jokainen soittaja olisi tunnettava todella hyvin, jos haluaisi tehdä varmasti toimivan sovituksen, joka olisi sellaisenaan käyttökelpoinen. Eri ihmisille eri asiat ovat vaikeita ja jos ikähaitari on laaja, tulee vielä ottaa huomioon sekin, että eri ikäisille ihmisille erilaiset asiat tuottavat hankaluuksia. Varttuneemmat pystyvät hahmottamaan ja ymmärtämään paremmin joitain asioita, muun muassa nuottikuvaa, nyansseja sekä kapellimestarin lyöntiä ja käsittämään suurempia kokonaisuuksia, mutta itse instrumentin käsittely saattaa tuottaa vaikeuksia. Nuoremmilla soittajilla taas nämä asiat menevät yleensä päinvastoin, soittimen käsittely on luonnollista, mutta muu hahmottaminen tuottaa vielä ongelmia. Edes orkesterinjohtaja ei välttämättä pysty etukäteen varmuudella sanomaan minkälaiset asiat toimivat ja mitkä eivät, sen saa selville vain kokeilemalla, pistämällä oppilaat soittamaan ja muuttamalla stemmasta niitä asioita jotka osoittautuvat liian haasteellisiksi. Eli viime kädessä sovituksen muokkaa käyttökelpoiseksi orkesteri itse johtajineen. Liit ennakkoluulot puoleen ja toiseen on hyvä jättää sikseen, koska toisinaan asiat joiden luuli toimivan, eivät toimikaan, jolloin niitä joutuu muuttamaan ja toisaalta asiat joiden oletti tuottavan vaikeuksia, saattavatkin onnistua helposti.

3.2 Orkesterisoiton aloitus sekä orkesterisoittajan minimitaidot

Musiikkiopistosta, opettajasta ja instrumentista riippuen yksityistuntien rinnalla saate- taan käyttää opetusmetodina ryhmäopetusta. Tällöin kaikki ryhmäläiset soittavat samaa instrumenttia ja kyse on lähinnä musiikin ja soittotekniikan perusteiden opettelusta yksiiänisten, helppojen kappaleiden avulla. Tätä ei varsinaisesti voi vielä kutsua orkesteritoiminnaksi. Toki siinäkin kasvavat ryhmätyöskentely- ja sosiaaliset taidot; lapset oppivat odottamaan vuoroaan ja kuuntelemaan oman soittonsa puhtautta sekä vertaamaan sitä muiden ryhmäläisten soittoon. Samoin ryhmässä voi harjoittaa joitain teknisiä asioita koko ryhmällä yhtäaikaan ja näin säästää aikaa.

Kun soittajille on kehittynyt jonkinlainen alkeisnuotinlukutaito ja perussoittotekniikka, voidaan edetä useampiäänisiin sovituksiin. Esimerkiksi viulun ryhmäopetuksessa 0,5-1 vuotta soittaneiden kanssa voidaan käyttää kaksiiäänisiä sovituksia ja hieman pidemmällä olevien kanssa neliäänisiä. Tätä voisi mielestäni jo kutsua viuluorkesteritoiminnaksi, koska siinä ovat läsnä kaikki tarpeelliset elementit – melodia, säestysäännet, rytmi ja harmonia. Kun taidot ovat näin pitkällä, on mahdollista liittyä myös ”oikeaan” jousiorkesteriin. Vuoden, pari soittaneilla on siis yleensä tarvittavat taidot jousiorkesterissa soittamiseen.

Aluksi vaatimustaso orkesterissa ei ole kovin korkea, koska siellä joka tapauksessa opetetaan kaikki tarvittavat asiat ja harjoitetaan niitä. Nuotinlukutaito on kuitenkin oleellinen taito ennen orkesteritoiminnan aloittamista, samoin on tarpeellista tuntea neljäsosaja kahdeksasosanuotit sekä –tauot. Jousenkuljetuksen on toimittava ja vasemman käden sormia on osattava käyttää ainakin yhdellä kielellä tetrakordialueella, eli kaikkien sormien käytön tulisi olla tuttua. Kuitenkin miltei olennaisinta on, että lapsen tulisi jaksaa soittaa muutaman rivin, n. 16 tahdin, mittaisia kappaleita yhtäjaksoisesti. Jos keskittymiskyky tai fyysinen jaksaminen ei tähän riitä, on orkesterisoiton aloittamista vielä odotettava.

Vapaakirkko Sinfonietassa toiminta eroaa musiikkiopistojen orkesteritoiminnasta hieman jo käytännön syistä. Viikonloppuharjoitusten vähäinen harjoitusaika täytyy saada käytettyä hyödyksi mahdollisimman hyvin, joten rimaa on hieman nostettu alkuaajoista, jolloin orkesteriin pääsyyn vielä riitti pelkkä nuotinlukutaito. Nykyään siihen vaaditaan noin 1/3-tasoa vastaavia soittotaitoja.

Yleensä alkeisorkesterikappaleet on kirjoitettu vapaan kielen duuriin, koska keskimäisten kielten D- ja A-duuri ovat pienille viulisteille helpoimpia hallita. Sellisteille vastaavat keskimäisten kielten duurit olisivat D- ja G-duuri, A-duurin vaikeudesta mainitsinkin jo johdannossa (ks. s. 2). Toisaalta korotettua 4-sormea ei ole pakko käyttää saadakseen aikaan toimivan sellostemman, kunhan on mahdollisuus aloittaa soittaminen pelkästä melodiasta käsin. Tällöin on mahdollista ottaa huomioon jokaiselle soittimelle ominaiset tekniset vaikeudet ja välttää niitä.

3.3 Soittotekniikkaan ja fyysiseen puoleen liittyvät seikat

Sovittajalle haastavuutta tuo muun muassa se, että sovituksien äänialat ja tekninen vaativuus tulisi olla kohderyhmälle soveltuvaa, jottei soittaessa tule vastaan senhetkisillä taidoilla mahdottomia haasteita. Tätä varten on tiedettävä ennakkoon kohderyhmän tekniset taidot. Samoin kappaleiden pituus on suhteutettava soittajien keskittymiskykyyn ja fyysiseen jaksamiseen. Vaikka itselläni ei tässä tapauksessa selkeätä kohderyhmää ollutkaan, yritin mielessäni suhteuttaa sovituksieni vaikeustasoa Vapaakirkko Sinfonietassa soittamiimme teoksiin.

Jousiteknisesti alkeistasolla on hyvä aloittaa yksinkertaisista jousitekniikan lajeista, pitkät legatokaaret on hyvä jättää myöhempään vaiheeseen. Säveltoistot toimivat yleensä hyvin, samoin huiluäänet.

Stemmojen ääniala tulee pitää sopivana, melko pitkään joudutaan soittamaan 1-aseman alueella, jolloin viulisteille korkein käytettävissä oleva ääni on kaksiviivainen H, sellisteille yksiviivainen D ja basisteille suuri H. Tehtäessä sovituksia ilman erityistä kohderyhmää, tulee miettiä, minkä tasoiselle orkesterille sovituksensa haluaa suunnata ja suhteuttaa tekniset vaikeudet sen mukaan.

3.4 Musiikilliseen puoleen liittyvät seikat

Toisten kuunteleminen orkesterissa on aluksi vaikeaa ja siksi orkesteristemmojen tulisi olla helpompia kuin vaikein mihin sillä hetkellä pystyy omassa soitossaan. Ennen kaikkea orkesterisoiton tulisi olla hauskaa. Hauskuus taas syntyy ensisijaisesti onnistumisen kokemuksista. Tottakai haasteitakin tulee olla sopivassa määrin, jotta myös soittajien mielenkiinto pysyy yllä, mutta orkesterinjohtajan tulee taidolla valita haasteet sel-

laisiksi, että ne tuottavat juuri sopivasti itsensä ylittämisen huumaa, eivätkä latista nuoria orkesterimuusikkoja.

Sovituksissa ei saisi olla ylivoimaisia rytmejä eikä suuria hyppyjä. Aluksi astekulut melodioissa toimivat paremmin. Ne ovat myös helpommat hahmottaa nuottikuvasta ja toteuttaa teknisesti kuin hypyt. Varsinkin pitkät hypyt kielten yli voivat tuottaa vaikeuksia. Kuitenkin tekniikan sekä nuotinlukutaidon kehittyessä ja tullessa automaattiseksi melodian kululla, sillä onko siinä hyppyjä vai astekulkuja, ei ole enää yhtä paljon merkitystä.

Myös taukojen kanssa sovittajan kannattaa olla tarkkana; jos stemmassa on paljon taukoja, sitä ei ole kiva soittaa. Tauot kannattaa sijoittaa stemmaan melko loogisesti, siten, että oman sisääntulon voi kuunnella, jolloin jokaista taukoa ei tarvitse laskea. Ei ole myöskään mukava soittaa pitkään samaa kuviota, joten jos sovituksessa käytetään josain kohti pitkään samaa materiaalia, sitä kannattaa vaihdella eri stemmoissa.

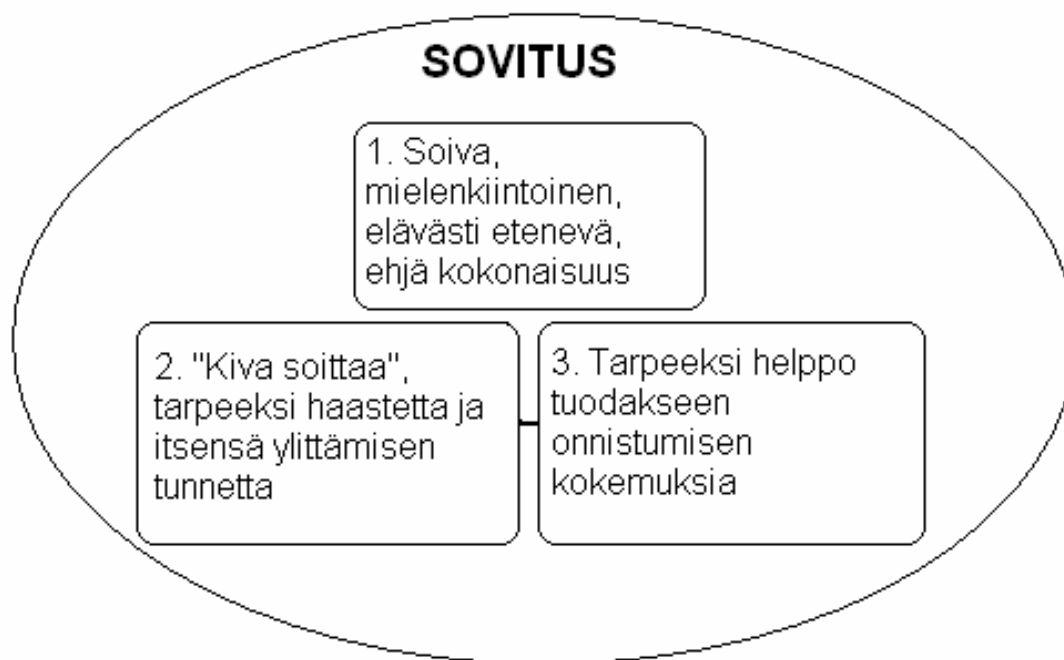
Astekulut, sävellaji ja jatkuvuus ovat relevantteja asioita vain aivan alkeistasolla. Kun soittoharrastus on jatkunut pidempään, tunnetaan enemmän sävellajeja ja teknisetkin asiat ovat käyneet tutummiksi, joten edellä mainitsemani asiat eivät ole enää samalla tavalla ongelmia. Siinä vaiheessa haasteeksi muodostuu se, miten muotoillaan fraasi niin, että siinä on musiikillisesti jotain sisältöä; joku järkevä muoto, tunnelma, sävy tai karakteri, joku asia, mikä on jotain muuta kuin soittoliikkeitä, jonkinlainen merkityssältö, mikä on sitä musiikkia itseään.

Yleensä kaikki sävellajiin, rytmiiikkaan ja fraasin muotoiluun liittyvät asiat toimivat hyvin jos ne tuodaan oppilaille kuuntelun kautta; kysymys – vastaus, meidän vuoro – teidän vuoro. Silloin asiat menevät perille oikeassa järjestyksessä, kuulokuvan kautta. Samoin taukojen laskeminen onnistuu hyvin, kunhan ne ensin saadaan korvaan.

3.5 Johtopäätökset

Ensisijainen pyrkimykseni oli tehdä sovituksia, joita soittaessa jokaisella soittajalla olisi hauskaa huolimatta siitä, mitä stemmaa soittaa ja joissa jokainen saisi jossain kohdin äänensä kuuluviin. Tuovilan ja Soinisen haastattelujen kautta sain paljon hyödyllistä tietoa, mutta omaa työtäni ajatellen tärkein haastattelujen aikaansaama päätelmä oli, että

sovittajana minun on vain tehtävä jonkintasoinen sovitust ja hyväksyttävä, ettei se välttämättä sovi sellaisenaan kaikkien orkesterien käyttöön. Päätin täten priorisoida eri sovitustyössä huomioonotettavat osa-alueet seuraavasti:

Eli toisin sanoen päätin keskittyä sovitusten teossa siihen, että valmis lopputulos olisi kaikin puolin toimiva ja mielenkiintoinen. Oma kokemukseni on, että lapset soittavat mieluummin kappaleita, joissa on haastetta, kuin liian helppoja kappaleita. Kuitenkaan haasteet eivät saa ylittää lapsen senhetkisiä resursseja liiaksi, jottei soittamisesta tule rasite. Mielestäni soittoharrastuksen tulee olla hauskaa, päämäärätietoiseen työntekoon ohjaavaa sekä itsensä ylittämisen kokemuksia tuovaa. Nämä kaikki soittoharrastuksen vaikutukset ruokkivat ja tukevat toisiaan.

Vaikeammat versiot sovituksistani eivät ole aivan alkeistasoa, mutta eivät myöskään ylitsepääsemättömän hankalia. Helpommista versioista olen tehnyt lyhyempiä, yhden säkeistön mittaisia, jolloin opittavien asioiden määrä vähenee. En kuitenkaan ole halunnut tehdä niistäkään tylsän kuuloisia, joten rytmisesti niistä löytyy jonkin verran haastetta ja monipuolisuutta. Olen kuitenkin yksinkertaistanut joidenkin kappaleiden rytmikkäitä ja pyrkinyt pitämään rytmiset tapahtumat ylipäättään melko yksinkertaisina.

4 SOVITUSTEN ESITTELY

4.1 Suojelusenkeli

”Maan korvessa kulkevi lapsosen tie..” on varmasti kaikille tuttu vanha virsi ja monille myös yksi rakkaimmista lapsuuden lauluista. Tämän virren olin oikeastaan valinnut sovitukseksi jo päättäessäni opinnäytetyöni aiheen. Ideani oli tehdä tästä hartaasta 3/4-virrestä hieman menevämpi 4/4-versio. Tiesin, että sovituksesta ei sellaisena tulisi kovin helpposoittoista, mutta koska halusin kokemusta monentasoisten sovitusten tekemisestä, jatkoin ideani kehittelyä. Kun sovitustyö oli jo hyvässä vauhdissa aloin epäillä ideani omaperäisyyttä ja tarkistinkin asian ystävältäni, jonka bändi oli jo jonkin aikaa esittänyt omia versioitaan perinteisistä hengellisistä lauluista. Hän vahvisti epäilykseni oikeiksi, olinkin plagioinut 4/4-idean alitajuisesti kuultuani heidän esityksensä puolisen vuotta aiemmin. Sain kuitenkin luvan idean käyttämiseen ja kehittämiseen, joten jatkoin sovituksen tekoa. Alkuperäisenä ideanani oli liittää 4/4-tahtilajissa kulkevaan melodiaan takapotkukomppi, jossa melodia olisi selloilla ja takapotkut viuluilla. Ensin kehittelin 1. viululle suunnilleen kromaattisesti laskevan linjan, jonka soinnutin melodian kanssa yhteensopivaksi ja täydensin harmoniat muihin viulustemmoihin (ks. esimerkki 1).

Esimerkki 1.

Suojelusenkeli.

Tahdit 10-13

Alkuperäinen versio

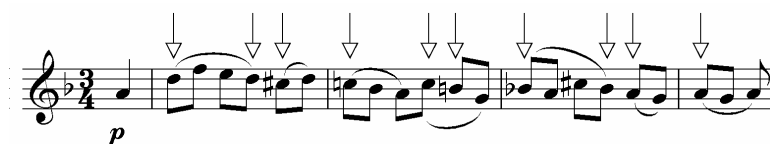
Suunnitelmani oli, että ensimmäinen säkeistö toistaisi pääpiirteittäin edellä esiteltyä komppia ja melodia olisi koko ajan sellolla. Toisen säkeistön suunnittelin vaihtavan perinteiseen 3/4-tahtilajiin (ks. esimerkki 2) ja loppusoitto palaisi vielä 4/4-tahtilajiin.

Intron halusin tehdä 3/4-tahtilajissa tehden ensimmäisen säkeistön 1-viulun kromaattista linjaa seurailevan melodian (ks. Esimerkki 3, kromaattinen linja merkitty nuolilla), jon-

ka alla olisi muilla stemmoilla olisi säestyksenä sointumattoa. Suunnittelin käyttäväni mahdollisesti urkupistettä luodakseni utuisaa ja kaukaista tunnelmaa 1. viulun haikean melodian alle. Halusin myös ”piilottaa” laulun teeman jonnekin sointumaton sisään. Päädyin esimerkissä 4 esiteltyyn ratkaisuun.

Esimerkki 2. *Suojelusenkeli*. Tahdit 28-31

Esimerkki 3. *Suojelusenkeli*

1. viulun melodia. Tahdit 1-5

Vrt. 1. viulun stemma,
esimerkki 1

Esimerkki 4. *Suojelusenkeli* Intron sointumatto. Tahdit 1-6.

Laulun teema kulkee stemmasta toiseen. Äänen vaihto aksentoidaan, kun se on osa teemaa. Tästä eteenpäin teema jatkuu sellostemmassa. Ylin näkyvissä oleva stemma on 1. viulun tutti-stemma.

Suojelusenkeli – helpompi versio

Suojelusenkelin helpommassa versiossa en käytä 4/4-tahtilajia, vaan perinteistä 3/4-tahtilajia. Muutenkin tämä versio on perinteisempi, sen tunnelma on hieman utuinen ja kaihoisa. Vaikeutta sovitukseen tuo lähinnä sävellaji, d-molli, ja käyttämäni säestyskuviot (ks. esimerkki 5, vln.3). Muuten olen yrittänyt pitää tämän sovituksen melko helpona vastapainoksi vaikeamman version haasteille.

Esimerkki 5

Suojelusenkeli – helpompi versio

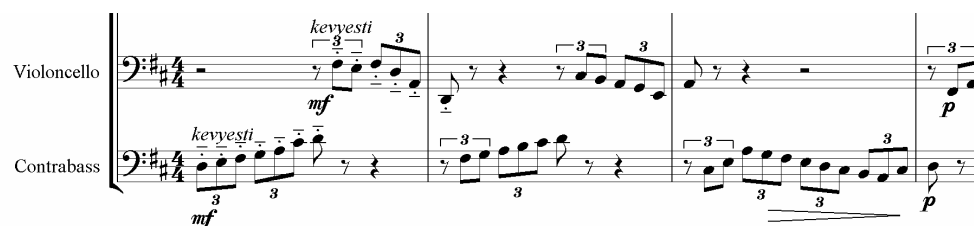
Tahdit 18-20

4.2 Hän pitää maailmaamme

Tämän tunnetun negrospirituaalin valitsin sen rytmisyyden ja svengaavuuden vuoksi. Tässäkin tapauksessa alkuperäinen ideani teki sovituksesta melko vaativan, sillä leikitellessäni kappaleen melodialla sain idean letkeän triolikuvioiden liittämistä melodian pisteelliseen rytmiiin. Idean toimivuudesta sain kuulla kritiikkiä, epäilyksiä sekä muutosehdotuksia, mutta halusin kuitenkin viedä ideani loppuun saakka, jotta näkisin voisiko se kuitenkin toimia.

Halusin aloittaa kappaleen kontrabassointrolla, jossa käyttäisin triolikuviota joko kromaattisena kulkuna tai sointukulkuna. Tiesin, ettei se tulisi olemaan basistille helppoa, mutta kehittelemäni silti kummastakin vaihtoehdosta prototyypin, joista totesin sointukulkua seurailevan version toimivammaksi. Jatkoin siis sovituksen kehittelyä tästä ideasta käsin. Alkusoitto on neljän tahdin mittainen ja viidennen tahdin loppupuoliskolla 1- ja 2-viulut aloittavat melodian. Aluksi kirjoitin intron kokonaisuudessaan kontrabassolle,

mutta myöhemmin helpotin sitä hieman jakamalla sen puoliksi selloille, jolloin siitä muodostui sellojen ja bassojen välinen vuoropuhelu (ks. esimerkki 6).

Esimerkki 6. *Hän pitää maailmaamme.*

Tahdit 1-4. Sellojen ja bassojen trioli-intro.

Ensimmäisen säkeistön melodia on siis kahdella viulusektiolla unisonossa siten, että 1. viulut soittavat sitä koko ajan 2. viulut ja 3. viulu vuorotellen fraasi kerrallaan. Sellot ja bassot jatkavat alla triolikeskusteluaan ja viulusäestys, jonka 2. viulu ja 3. viulu myös jakavat, kommentoi väliin triolikuvioilla (ks. nuottiliite s.15-16).

Toisessa säkeistössä 1. viulu jatkaa melodiaa ja muilla stemmoilla on erilaisia kommentoivia ja säestäviä elementtejä, kuitenkin niin, että joka stemma pysyy samankaltaisena koko säkeistön ajan (ks. nuottiliite s.16). Toisen säkeistön jälkeen tulee lyhyt välisoitto, jossa käytän teeman aloituksen pisteellistä rytmiä. Se johtaa kolmanteen säkeistöön, jossa soittavat vain sellot ja bassot. Sellolla on melodia ja bassolla liikkuvaa pisteellistä kuviota. Tämä säkeistö on nyanssiltaan hiljainen ja se loppuu yllättäen (ks. esimerkki 7), minkä jälkeen lähtee riemukas viimeinen säkeistö, jossa kaikki stemmat ovat äänessä. Bassolla säilyy sama pisteellinen kuvio kuin edellisessäkin säkeistössä, 1. viululla on jälleen melodia, jolle 3. viululla on vastäääni. 2. viulun ja sellon stemmoihin palautin trioliaiheen, joka leikkisästi vaihtelee stemmasta toiseen. Toin myös trioleihin mukaan hieman kromaattisia kulkuja, jotka ikään kuin valmistavat lopun jazzahtavaa sointua (ks. nuottiliite s.17).

Esimerkki 7.

Hän pitää maailmaamme. Tahdit 30-32.

Siirtymä 3.säkeistöstä 4.säkeistöön.

Hän pitää maailmaamme – helpompi versio

Tästä sovituksesta tein kaikista helpoimman. Tosin siitä on mahdollista tehdä vieläkin helpompi muuttamalla sellon synkooppirytmit (ks. nuottiliite s.23) esimerkiksi puolinuoteiksi ja ”oikaisemalla” melodian synkooppirytmiksi neljäsosiksi. Halusin kuitenkin saada sovitukseen enemmän svengaavuutta, joten jätin synkooppirytmien melodiat, enkä jakanut sitä neljäsosiksi kuten alkujaan aioin.

4.3 Pienen pieni leppäkerttu

Tämä lastenlaulu löytyi Lasten virsikirjan uudemmassa painoksesta, tosin eri melodialla, kuin millä olen sovitukseni tehnyt. Tunnen sen lapsuudestani ja muistan kuinka hauska sitä oli leikkiä ja laulaa. Ajattelin, että siitä saisi tehtyä helpon ja hauskan sovituksen, jossa voisin hyödyntää sanoissa esiintyviä eläimiä – pienen pientä leppäkerttua, suuren suurta elefanttia ja pitkän pitkää boa-käärmettä – erilaisten äänimaailmoiden ja tunnelmien luontiin. Liitteenä olevat sanat ovat ne, joilla olen itse laulun aikana oppinut, ne myös eroavat hieman Lasten virsikirjasta löytyvistä (Lasten Virsikirja. 2000. s.212).

Aloitin ideoimalla eri eläimien tyyliä äänimaailmoja. Leppäkertusta ja elefantista syntyi heti ideoita hauskoista äänimaailmoja, mutta boa-käärme oli vaikeampi. Koska melodia on melko yksinkertainen ja toistuu useasti, päätin jättää boa-käärmesäkeistön pois, jottei sovituksesta tulisi väsyttävää. Näin ollen sovituksen mitaksi tuli 3 säkeistöä.

Leppäkerttu on pieni ja kevyt, joten ajattelin, että pizzicato ja melodiaa korkeampi obligatostemma voisivat kuvata sitä hyvin. Niinpä ensimmäisessä säkeistössä 2. viulu soittaa melodiaa 1-viivaisesta oktaavialasta ja 1. viululla on 2-viivaisessa oktaavialassa kulkeva obligato-vastamelodia. Aluksi kirjoitin kaikille instrumenteille pizzicatoa, mutta mietittyäni asiaa tarkemmin päätin monipuolistaa satsia lisäämällä 3. viululle jousella soitettavan kuudestoistaosasäestyksen, johon muut instrumentit liittyisivät hetkittäin, kuin pieniksi lentopyrähdyksiksi (ks. esimerkki 8). Näitä pyrähdyksiä jatkoin ensimmäisen säkeistön toisella puoliskolla, kun melodia siirtyy 1. viululle oktaavia korkeammalle (ks. esimerkki 9). Kontrabasso assosioituu luonnollisesti elefanttiin, joten toinen säkeistö on sellojen ja bassojen unisonosoolo. Sitä ennen tempo hidastuu ja hitaammassa tempossa myös pysytään koko elefanttisäkeistön ajan. Ennen kolmatta säkeistöä tulee kontrabassosoolo, jossa on tarkoitus vapaasti improvisoiden jäljitellä elefanttia. Merkinä

soolon loppumisesta bassosolisti soittaa kolme säveltä A-H-C#, josta kapellimestari tietää aloittaa kolmannen säkeistön.(ks. esimerkki 10). Kolmannessa säkeistössä ovat mukana sekä leppäkerttu, että elefanti, joten siinä käytän vuorotellen elementtejä kummas-takin aiemmasta säkeistöstä. Kolmas säkeistö loppuu hurjaan kuudestoistaosacrescen- doon, joka päättyy yhtäkkiä ja hiljaisuuteen jää soimaan vain 1. viulun solistin kaksivii- vainen D, josta alkaa improvisoitu viulusoolo leppäkertun tapaan. Lähestyessään soo- lonsa loppua viulisti antaa basistille merkin josta basisti tietää aloittaa oman soolonsa. Hetken aikaa soolot soivat päällekkäin, 1.viulu hiljentyen ja basso voimistuen. 1. viulu lopettaa ja bassosoolo jatkuu (ks. esimerkki 11). Bassosoolon jälkeen kapellimestari johtaa koko bassosektion tempossa A-H-C# -kahdeksasosakulkuun ja muut sektiot liit- tyvät vielä viimeiseen yhteispyrähdykseen (ks. esimerkki 10). Marko Puron ehdotukses- ta lisäsin vielä alkuun kahden tahdin mittaisen intron, jossa 3. viulu jo aloittaa kuudes- toistaosasäestyksensä basson pizzicatojen tukemana (ks. nuottiliite. s.29).

Esimerkki 8.

Pienen pieni leppäkerttu.

Tahdit 3-7.

Esimerkki 9.

Pienen pieni leppäkerttu.

Tahdit 10-14.

Tempo 1
• pizz.

Cb. solo

Cb. solo

Cb. solo

Cb. solo

Cb. solo

Cb. solo
ad libitum
elefantin tapaan

Esimerkki 10.

Pienen pieni leppäkerttu.

Tahdit 35-36.

Vln. I solo ad lib.
leppäkerttu tapaan

Cb. solo

Vln. I solo

Cb. solo

Vln. I solo

Cb. solo

Vln. I solo

Cb. solo ad lib.
elefantin tapaan

tutti

in tempo

Esimerkki 11. *Pienen pieni leppäkerttu.*

Tahdit 50-55.

Pienen pieni leppäkerttu – helpompi versio

Tämän sovituksen lähtökohtana oli muodostaa vuoropuhelua eri sektioiden välillä. Ensimmäinen puolisko soitetaan pizzicatolla. Hain tässäkin kontrastia leppäkertun ja elefantin välillä, tosin vaihdos ei ole aivan yhtä sulava, kun sovituksen pituus on näinkin paljon lyhyempi. Ensimmäinen puolisko on jopa hieman kaanoninomainen, ainakin rytmisesti (ks. nuottiliite s 37 ja vrt. 1. viulun tahdit 1-6 ja 3. viulun tahdit 3-8). Pyrin pitämään jokaisella stemmalla samankaltaisen kuvion, joka toistuu eri korkeuksilta. Ajattelin tämän voivan helpottaa oman stemman oppimista. Toinen puolisko soitetaan jousella ja melodia kulkee matalammalla alkaen sellolla Olen myös laittanut stemmoihin jonkin verran kaaria, mutta jos ne tuottavat soittajille vaikeuksia, voi ne toki jättää pois. Sellostemman viimeinen ääni menee 4-asemaan, mutta sekin on mahdollista soittaa oktaavia matalammalta. Pohdin pitkään laittaisinko partituuriin nyanssimerkintöjä. Sovitus on hyvin selkeästi kysymys-vastaus –tyylinen ja fraseerausvaihtoehtoja on useita. Olen valinnut niistä todennäköisesti yksinkertaisimman ja laittanut sovitukseeni ohjeelliset fraseerausmerkinnät. Toivon kuitenkin, ettei niihin tartuta liian orjallisesti, vaan toimitaan tilanteen ja tunnelman mukaan.

4.4 Jumalan kämmenellä

”Jumalan kämmenellä, ei pelkää lintunen, Jumalan kämmenellä, ei pelkää ihminen”. Tämäkin lasten virsi on varmasti jokaiselle jostain tuttu – pyhäkoulusta, kotoa, mummon huulilta tai seurakunnan lastenleireiltä. Se on ainakin itselleni jollain tapaa lastenvirsien ”kulminaatio”, se tulee ensimmäisenä mieleen, kun pitäisi nimetä joku selkeästi lapsille suunnattu virsi. Niinpä sillä on oikeutettu sija sovituksieni keskellä.

Aloitin sovituksen teon introsta, joka aluksi muodostui vain kysymys-vastaus-tyyppisestä leikkittelystä melodian alulla, hieman kuin liikkeelle lähtö kangertelisi. Ajattelin, että tässä saisi lasten kanssa tehtyä samalla pientä teatteria, yksi kysyy, toinen tarjoaa vastausta, sama kysymys eri tavalla, uusi vastaus, aluksi hieman epäröiden, mutta koko ajan varmistuen, kunnes vihdoinkin kappale pääsee käyntiin ”oikean” vastauksen myötä (ks. esimerkki 12).

Intro tuntui kuitenkin jossain määrin tylsältä, joten aloin lisäillä lisää sektioita per e e. Ajattelin, että tällä tavoin intro saisi lisää sisältöä harmonian myötä. Kun en vielä o ollut tyytyväinen lopputulokseen, kehitin alkuperäistä ideaa muuntelemalla rytmiä, jolloin epävarmuus-elementti siirtyikin äänten korkeuksista rytmiin. Varmuuden lisääntymisen tuntua sekä kasvua kohti ensimmäisen säkeistön alkua toin lisäämällä soittajia mukaan vähitellen ja sen sijaan, että jokainen sektio kävisi tuomassa oman vastauksensa hiljaisuuden keskelle jätinkin sektion kerrallaan toistamaan tasaisina kahdeksasosina D:tä. Näin äänimassa lisääntyy intron loppua kohden (ks. esimerkki 13).

Myöhemmin muokkasinkin vielä hieman intron lopun sointuja nykyiseen muotoonsa (ks. nuottiliite s.43).

Ensimmäisen säkeistön alkaessa kahdeksasosakuvio jatkuu selloilla. Kappaleen luontaista kulmikkautta olen yrittänyt vähentää sitomalla nuotteja tahtiviivojen yli ja käyttämällä muutenkin synkooppirytmisiä. Kohdissa, joissa melodia ”pysähtyy”, olen pitänyt aina ainakin yhden stemman liikkeessä, jotta laulun suunta ja liike säilyisi. Tahdisten 13 alkavaan B-osaan hain liikkeen tuntua vuorottelulla. Kaikki stemmat melodiaa lukuun ottamatta tulevat sisään vuorotellen parin iskun ajaksi ja näin laulun harmonia kiertää orkesterissa sektiosta toiseen.

Toinen säkeistö on ensimmäistä rauhallisempi ja hiljaisempi, siinä 3. viulun soittamalle melodialle vastääni tulee selloilta. Muut sektiot soittavat pitkää säestyslinjaa. B-osassa palataan taas ensimmäisen säkeistön tunnelmiin.

Violin

Violoncello

Contrabass

Esimerkki 12

Jumalan kämmenellä.

Tahdit 1-5.

Vaihe 1.

Violin

Violoncello

Contrabass

Esimerkki 13

Jumalan kämmenellä.

Tahdit 1-4.

Vaihe 2.

Jumalan kämmenellä – helpompi versio

Tähän sovitukseen käytin melko paljon vaikeamman version ensimmäisen säkeistön materiaalia. Vähensin hieman synkooppirytmisiä sekä tahtiviivan ylittäviä kaaria ja lyhensin sovituksen mittaa yhteen säkeistöön.

POHDINTAA

Tavoitteenani opinnäytetyöni suhteen oli ensisijaisesti päästä kokeilemaan sovitusten tekoa omalle soitinryhmälleni ja oppia samalla lisää eri jousisoittimista. Tämä tavoite toteutui loistavasti. Olen tyytyväinen kaikkeen apuun jota olen saanut työtäni varten. Oli todella opettavaista päästä haastattelemaan kokeneempia jousipedagogeja ja keskustelemaan heidän kanssaan. Toivoisin, että tämänkaltaista yhteistyötä olisi enemmänkin. Aion itse ainakin olla tästä lähin aktiivisempi ja pyrkiä lähempään kontaktiin ja yhteistyöhön kokeneempien kollegojeni kanssa. Heiltä voin oppia paljon enemmän kuin kirjoista tai yrityksen ja erehdyksen kautta.

Olen varma, että sovitusten teko ei minun osaltani jää tähän. Olen jo jonkin verran tämän työn ulkopuolellakin tehnyt pienimuotoisia pikasovituksia opetusharjoitteluryhmällemme ja varmasti jatkan sovittamista myöhemmin ammatissani. Seuraava askel olisi-kin sovittaa materiaalia ammattilaisille. Säveltäminenkin kiinnostaisi.

Työn edetessä eteen tulleet vaikeudet liittyivät lähinnä soivan ja mielenkiintoisen sekä tarpeeksi helpon ja onnistumisen kokemuksia tuovan yhdistelmän aiheuttamaan ristiriitaan. Sovitusprosessin aikana huomasin tosin oppineeni myös jotain: ryhtyessäni sovitamaan helpompia versioita vaikeampien ollessa jo hyvässä vauhdissa minun olikin yllättäen helpompi tehdä yksinkertaisia sovituksia. Silti ne eivät mielestäni ole yhtään tylsempiä kuin vaikeammatkaan versiot. Loppujen lopuksi koen tavoitteeni tulleen toteutetuksi. Sain tehtyä helppoja sovituksia, jotka kuulostavat mielestäni hyvältä. Samalla opin paljon omasta soitinryhmästäni. Tätä tietoutta voin varmasti hyödyntää tulevaisuudessa toimiessani musiikin alalla.

Jo työskentelyvaiheessa sovituksiani kohtaan osoitettiin kiinnostusta. Tapio Tuovila oli halukas kokeilemaan niitä ohjaamansa Helsingin Konservatorion Visolloyousiorkesterin kanssa. Myös Antti Soininen piti sovituksistani, hän tosin on nykyään vähenevässä määrin mukana Vapaakirkon jousten toiminnassa, joten hänen kommentinsa olivat lähinnä vain kannustamassa minua eteenpäin, eikä sovitusten varsinaisesta käytöstä ollut sen enempää puhetta. Visolloyousiorkesteri kuitenkin on nähtävästi toteuttamassa ainakin osan sovituksistani, joten jään sitä innolla odottamaan.

LÄHTEET

Lasten Virsi. 1988. Jyväskylä: Gummerus.

Lasten Virsi. 2000. Jyväskylä: Gummerus.

Puro, Marko, sovitustyön ohjaus. 31.3.2006, 7.4.200 ja 21.4.2006.

Soininen Antti, haastattelu. 26.3.2006.

Tuovila Tapio, haastattelu. 20.3.2006.

LIITE 1 Haastattelupohja alkeisjousiorkesterien kapellimestareille/ johtajille

Mitä vaaditaan jotta orkesterisoiton voi ylipäättään aloittaa?

- Ikä/ kypsyys
- Soittotaidot

Kuinka orkesterisoittajat jaetaan tasoryhmiin? Peruskurssisuoritusten, iän, sosiaalisten suhteiden vai minkä perusteella? Eteneekö orkesteri ryhmänä yhä vaikeampiin teoksiin, vai siirretäänkö soittajia yksitellen edistyneempien orkesteriin henkilökohtaisen edistymisen perusteella?

Orkesterisoiton mahdollisuudet ja haasteet alkeistasolla; mihin pystytään ja mihin ei, mikä tuottaa hankaluuksia.

Soittotekniset/ fyysiset

- Jousitekniset (kaaret, nopeus, legato, staccato, tremolo)
- Otekäden (sormitukset, asemat)

Musiikilliset

- Rytmiset
- Melodiset

Soinnilliset

- pikkuviulut
- puutteellinen tekniikka

Sosiaaliset

- levottomuus
- keskittymiskyky

(Orkesterisoiton mahdollisuudet ja haasteet myöhemmin, edistyneempien kanssa.)

LIITE 2 Laulujen sanat

Suojelusenkeli

Maan korvessa kulkevi lapsosen tie
Hänt' ihana enkeli kotihin vie.
niin pitkä on matka, ei kotia näy,
vaan ihana enkeli vierellä käy.

On pimeä korpi ja kivinen tie.
Ja usein se käytävä liukaskin lie.
Oi pianhan lapsosen langeta vois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois.

Ja syntikin mustia verkkoja vaan,
on laajalle laskenut korpehen maan.
Niin pianhan niihinkin tarttua vois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois.

Maan korvessa kulkevi lapsosen tie.
Hänt' ihana enkeli kotihin vie.
Oi, laps' ethän milloinkaan ottaakaan
vois,
sä kättäsi enkelin kädestä pois.

Jumalan kämmenellä

Jumalan kämmenellä
ei pelkää lintunen,
Jumalan kämmenellä
ei pelkää ihminen.
Kaikille tilaa riittää,
kaikille paikkoja on.
Jumalan kämmenellä
ei kukaan ole turvaton.
Jumala meitä kutsuu
nyt suojaan turvaisaan.
Jumala meitä kutsuu
ja kantaa voimallaan.
Milloinkaan ei hän hylkää,
lastensa kanssa hän on.
Jumalan kämmenellä
ei kukaan ole turvaton.

Pienen pieni leppäkerttu

Pienen pieni leppäkerttu,
 pienen pieni leppäkerttu,
 pienen pieni leppäkerttu,
 ylistää Jumalaa.
 Sillä pienistä ja hentoisista,
 pienistä ja hentoisista,
 pienistä ja hentoisista,
 Jumala välittää

Suuren suuri elefantti,
 Suuren suuri elefantti,
 Suuren suuri elefantti,
 Ylistää Jumalaa.
 Sillä suurista ja kömpelöistä,
 suurista ja kömpelöistä,
 suurista ja kömpelöistä,
 Jumala välittää.

Pitkän pitkä boa-käärme,
 Pitkän pitkä boa-käärme,
 Pitkän pitkä boa-käärme,
 Ylistää Jumalaa.
 Sillä kaikkien muiden hylkäämistä,
 kaikkien muiden hylkäämistä,
 kaikkien muiden hylkäämistä,
 Jumala välittää.

Pienen pieni leppäkerttu,
 Suuren suuri elefantti,
 Pitkän pitkä boa-käärme,
 Ylistää Jumalaa.
 Sillä pienistä ja hentoisista,
 Suurista ja kömpelöistä,

kaikkien muiden hylkäämistä,
 Jumala välittää.

Hän pitää maailmamme kädessään

Hän pitää maailmamme kädessään,
 Hän pitää maailmamme kädessään,
 Hän pitää maailmamme kädessään,
 On kaikki Luojan kädessä.